

Riigikohtunik Jüri Põllu eriarvamus Riigikohtu distsiplinaarkolleegiumi otsusele asjas nr 9-13/19-2

I

1. Ma ei nõustu distsiplinaarkolleegiumi otsuse resolutsiooniga osas, milles kohtunik H. Sillaots mõisteti õigeks süüdistuses, mis puudutab kohtuotsuse tegemist kriminaalasjas nr x-xx-xxxx. Põhjendused õigeismõistmise kasuks on esitatud kolleegiumi otsuse II osas. Ma ei nõustu nende põhjendustega ja esitan eriarvamuse II osas enda konkureerivad põhjendused.

Eelnevalt aga märgin järgmist.

2. Olen seisukohal, et kohtuniku distsiplinaarsüüteoaks on kohtuotsuse tegemine selliste rohkete menetlusõiguse rikkumistega, mis kordavad rikkumisi, millele kõrgema astme kohtud on jõustunud kohtuotsustega juhtinud samale kohtunikule tulemusteta tähelepanu. Asjas nr x-xx-xxxx tehtud kohtuotsus just selline ongi. Seejuures pole teo distsiplinaarsüüteona kvalifitseerimiseks minu arvates vajalik, et kõik kogumis ette heidetud rikkumised oleksid kõrgema astme kohtu poolt kvalifitseeritud menetlusõiguse normide oluliste rikkumistena.

3. Sõltumatus ei anna kohtunikule voli ignoreerida kõrgema astme kohtute varem tehtud etteheiteid ja korrata kohtuotsuse koostamisel kõrgema astme kohtute poolt varem täheldatud rikkumistega analoogilisi rikkumisi. Kohtuniku sõltumatus pole personaalne privileeg. Kohtuniku sõltumatus on garantii menetlusosaliste jaoks. Kui kohtunik kordab rikkumisi, millele kõrgema astme kohtud on jõustunud otsustega juhtinud tema tähelepanu, siis on see süüline tegu ega saa olla sõltumatuse kaitsva kilbi all. Selliste varasemate rikkumiste eest ei saa küll karistada, kuid uute analoogiliste rikkumiste distsiplinaarsüüteona kvalifitseerimisel saab neid arvestada, sest nad kinnitavad süüd uue rikkumise toimepanemisel.

4. Kohtuotsus, mis on koostatud nii nagu kohtuotsus asjas nr x-xx-xxxx raskendab kaitseõiguse nõuetekohast teostamist või teeb kvaliteetse õigusabi osutamise üldse võimatuks.

II

5. Distsiplinaarsüüdistuses osutatakse kohtuotsuses asjas nr x-xx-xxxx tehtud kriminaalmenetlusõiguse normide rikkumiste puhul sellele, et analoogilisi kriminaalmenetlusõiguse rikkumisi on Riigikohus ja Tartu Ringkonnakohus H. Sillaotsa koostatud kohtuotsuste puhul korduvalt täheldanud ka varasematel aastatel ja neile tähelepanu juhtinud. Kuid see pole tulemusi andnud ja analoogilised rikkumised on kordunud. Olen seisukohal, et seadus ei takista selliste varasemate rikkumiste arvesse võtmist hilisema teo kvalifitseerimisel distsiplinaarsüüteona. KS § 88 lg-s 6 sätestatud distsiplinaarkaristuse kustumise regulatsioon ei ole sellisel juhul kohaldatav. Ka ei ole tegemist sama rikkumise eest uuesti karistamisega.

Samuti osutatakse distsiplinaarsüüdistuses sellele, et Tartu Ringkonnakohus on asjas nr x-xx-xxxx tehtud jõustunud kohtuotsuses ära märkinud kriminaalmenetlusõiguse olulisi rikkumisi, mis suuresti kattuvad distsiplinaarsüüdistuses nimetatud rikkumistega.

6. Kriminaalasja nr x-xx-xxxx puhul on tegemist mahuka kriminaalasjaga, milles oli üle kümne paljuski erineva süüdistusega kohtualuse, ja milles tehtud maakohtu otsus on 633 lehekülje pikkune ja selle tõlge vene keelde 704 lehekülje pikkune.

Distsiplinaarsüüdistuses esitatud faktiväited maakohtu otsuse sissejuhatava ja resolutiivosa ning maakohtu otsuse mahu, korduste ja ühesuguste tekstide kohta otsuse paljudel lehekülgedel peavad paika.

Samasisulisi faktiväiteid maakohtu otsuse kohta esitas ka Tartu Ringkonnakohus xx. xxxxxxxxxxxx xxxx. a otsuses asjas nr x-xx-xxxx p-des 6 kuni 10. Ringkonnakohtu otsuse põhjendusi tuleb käsitleda distsiplinaarsüüdistuse põhjenduste osana selles osas, milles süüdistus viitab ringkonnakohtu otsusele. Ka haldusmenetluse seaduse § 56 lg 1 teine lause lubab esitada haldusakti põhjendusi menetlusosalisele kättesaadavas dokumendis, millele on haldusaktis viidatud. Kui selline viide on lubatud haldusaktis, millega määratakse distsiplinaarkaristus avaliku teenistuse seaduse alusel, siis ei näe ma mõistlikku põhjendust, miks see pole lubatav kohtunikule esitatavas distsiplinaarsüüdistuses. Illustratiivselt märgin, et kehtiva seaduse osaks on kehtetuks tunnistatud seaduse säte, kui kehtiv seadus teeb sellele viite.

Ringkonnakohtu otsuses esitatud väidete hulk maakohtu otsuse puuduste kohta on väiksem kui distsiplinaarsüüdistuses esitatud väidete hulk. Kuid see, et ringkonnakohus käsitles maakohtu otsust väiksemas mahus kui seda on tehtud distsiplinaarsüüdistuses võib olla tingitud apellantide väidete hulgast ja sisust, samuti soovist piirata ringkonnakohtu niigi mahuka (250 leheküljelise) otsuse pikkust ja piirduda näidete esitamisega maakohtu rikkumiste kohta. Otsuse p-s 10.2 märgibki ringkonnakohus, et esitab vaid paar näidet maakohtu otsuse tarbetu teksti, s.o õiguslikult irrelevantsete asjaolude kirjeldamise kohta.

7. Ringkonnakohus leidis, et maakohtu otsuse koormamine KrMS § 311 mõttes ebavajaliku informatsiooniga algab juba sissejuhatusest. Kohtuotsuse sissejuhatava osa pikkus on 13 lehekülge, sisaldades kohtuasja andmete osas rohkelt tarbetut informatsiooni ja informatsiooni, mille esitamist seadus ei nõua. Ka maakohtu otsuse põhiosas on massiivselt täiesti tarbetut teksti, mis üksnes raskendab otsuse lugemist. Suurem osa kohtuotsuse põhiosast on ülearune ja teeb otsuse jälgitavusele üksnes halba. Rohkesti on korduvat teksti ning juba eelnevalt kirjapandud tõendite ja seisukohtade taas esitamist. Hulgaliselt on kajastatud selliseid tõendeid, milliste asjasse puutuvuses on alust kahelda. Ka asjakohaste tõendite ikka ja jälle uuesti ja uuesti väljatoomine ei otsuses ole põhjendatud. Mõttetud kordamised ja asjakohatute tõendite kajastamine kogumis teeb maakohtu otsuse raskesti loetavaks ning maakohtu siseveendumuse kujunemise mitmeski kohas üksnes raskustega jälgitavaks, nagu on asjakohaselt leidnud ka apellandid. Palju ebavajalikku on ka maakohtu otsuse resolutiivosas. Ka pole õige viia kohtuotsuse põhistsusi selle resolutiivossa. Resolutiivosa peab olema võimalikult lihtne, üheselt mõistetav ja see tuleb hoida vaba kõigest, mis ei ole seaduses ette nähtud või vahetult vajalik resolutsiooni funktsioonist tulenevalt. Resolutsioonis peavad kajastuma vaid järeldused KrMS §-s 306 sätestatud küsimustes. Maakohus pidanuks otsuse resolutiivosas kajastama üksnes kriminaalmenetluse kulude kohta tehtud otsustust, nagu selle näeb ette KrMS § 313 lg 1 p 12, ja mitte esitama põhjendusi koos menetluskulu artiklite eraldi ära näitamiseega. Absoluutselt ebavajalik on tuua resolutiivosas välja, kellele kohus kohtuotsuse

koopia või väljatrüki edastab ning kuidas toimub süüdistatavatele kohtuotsuse tõlke edastamine.

Ringkonnakohus leidis, et maakohus rikkus KrMS § 305¹ lg-s 1 sätestatud kohtuotsuse põhistamise kohustust. Viidates Riigikohtu kriminaalkolleegiumi praktikale leidis ringkonnakohus, et maakohtu otsuse põhistusvead on käsitatavad kriminaalmenetlusõiguse olulise rikkumisena KrMS § 339 lg 2 mõttes. Need kriminaalmenetlusõiguse normide rikkumised ei tinginud siiski maakohtu otsuse tervikuna tühistamist apellatsioonimenetluses. Olen seisukohal, et distsiplinaarsüüdistuses saab viidata kõrgema astme kohtu otsusele, milles on tuvastatud needsamad rikkumised, mida heidetakse ette distsiplinaarsüüdistuses, ning sellise viite tegemisel muutub kõrgema kohtu otsus viidatud osas distsiplinaarsüüdistuse osaks. Distsiplinaarsüüdistuses ei pea uuesti tuvastama neid kohtumenetluse normide rikkumisi, mida on kõrgema astme kohus jõustunud otsusega tuvastanud. Ka ringkonnakohtu antud õiguslik kvalifikatsioon maakohtu otsusele kujutab endast distsiplinaarsüüdistuse osa, sest distsiplinaarsüüdistus viitab teo kvalifitseerimisel ringkonnakohtu otsusele.

8. Seega on distsiplinaarsüüdistuses ette heidetud kohtumenetluse normide rikkumine ringkonnakohtu otsuses kajastatud ulatuses tuvastatud. Distsiplinaarsüüdistuses ette heidetud rikkumised maakohtu otsuses, mida ringkonnakohus ei käsitlenud, on aga analoogilised ringkonnakohtu poolt tuvastatud rikkumistega ning seepärast piirdun ilma pikema analüüsita selle tõdemusega.

9. Distsiplinaarkolleegium on varem väljendanud seisukohta, et KS § 87 lg-s 2 sätestatud kohtuniku süütegu võib olla ka õigusnormi ilmselge rikkumine, kuid mitte õigusnormi tõlgendamine oma siseveendumuse kohaselt ja erinevalt ükskõik kelle arvamusest (vrld kolleegiumi 29. aprilli 2013. a otsus asjas nr 9-13/13-3 p 12 ja 27. märts 2019. a otsus asjas nr 9-13/18-3 p 18). Olen seisukohal, et õigusnormi ilmselge rikkumisega saab ja tuleb võrdsustada õigusemõistmisel selliste menetlusõiguse normide rikkumiste kordumine, millele analoogilistele rikkumistele on sama kohtuniku kohtulahendite puhul kõrgema astme kohus jõustunud kohtulahenditega varem korduvalt, kuid tulemusteta juhtinud tähelepanu. See seisukoht ei lähe vastuollu põhimõttega, et kohtunik on õiguse mõistmisel sõltumatu. Selliseid rikkumisi ei saa mahutada distsiplinaarvastutust välistava kohtuniku sõltumatuse kaitsva kilbi alla, sest vastasel korral võivad sarnased rikkumised jäädagi tõhusate mõjutusvahendite puudumise tõttu korduma. Kohtuniku sõltumatus pole tema personaalne hüve või privileeg. Kohtuniku sõltumatus on garantii, mis on kehtestatud menetlusosaliste huvides. Selline analoogiliste rikkumiste kordumine poleks kooskõlas menetlusosaliste huvidega ning võib kahjustada ka nende varalist positsiooni, suurendades isegi kõigi kohtu all olevate isikute kanda jäävate õigusabikulude suurust edasikaebemenetluses. Samuti võib see raskendada kaitsjate ja kõrgema astme kohtu tööd ning asjatult pikendada kohtumenetluse kestust. Praegusel juhul see nii ongi vähemalt osas, mis puudutab kohtumenetluse pikkust ning asjatut kaitsjate ja ringkonnakohtu koormamist. Kordustel maakohtu otsuses on olnud vaid kahjustav toime. Eksimused selles otsuses on ulatuslikud ja kordavad varasemaid. Otsuse jälgitavust raskendavad tõsiselt seadusega mitte ette nähtud tarbetud kirjed otsuse sissejuhatavas osas ja resolutsioonis ning suures mahus ühe ja sama teksti kordused kohtuotsuses ei saa kuidagi olla kohtuotsuse ülesehituse seisukohalt vajalikud. Ma ei oska kohtunik H. Sillaotsa poolt valitud kohtuotsuse üles ehitamise viisi kohta leida mõistlikku põhjendust (õigustust) olukorras, kus

H. Sillaots ei ole kolleegiumi teavitanud sellest, millistest kaalutlustest ta kohtuotsuse koostamisel juhindus.

Kohtunik H. Sillaotsa analoogilistele rikkumistele on kõrgema astme kohtud varem korduvalt juhtinud tähelepanu. See annab aluse lugeda tema rikkumised süüliselt toime panduks. H. Sillaots pidi teadma, et varasemaga analoogiliste rikkumiste kordumine on kriminaalmenetlusõiguse normide rikkumine.

10. Seepärast olen seisukohal, et kohtunik H. Sillaots on pannud toime distsiplinaarsüüdistuses ette heidetud distsiplinaarsüüteo, mis seisneb asjas nr X-XX-XXXX tehtud kohtuotsuse koostamisel kohtuniku ametiülesannete mittenõuetekohases täitmisel.

(allkirjastatud digitaalselt)